

Norges vassdrags- energidirektorat
epost: nve@nve.no
Referanse: 202406665

Forbrukerrådets høringsuttalelse til økodesignforskriften

Forbrukerrådet viser til høringsbrev fra NVE datert 30.04.24 med referanse 202406665-7 med forslag til endringer i økodesignforskriften med høringsfrist 1.7.2024.

Forbrukerrådet kommer med dette med sitt høringsinnspill.

Våre innspill kan oppsummeres slik:

- Forbrukerrådet er positive til at det gjøres endring i forskriften slik at flere forordninger som sikrer mer miljøvennlige produkter implementeres i norsk rett. Dette vil styrke forbrukernes rettigheter og muligheter til å ta mer bærekraftige valg.
- Forbrukerrådet er positive til at Miljødirektoratet får tilsynsansvar for forskriften, men er bekymret for at manglende ansvarsdeling mellom NVE og Miljødirektoratet kan gjøre at enkelte områder ikke blir fulgt opp.
- Forbrukerrådet er opptatt av at forskriften skal følges opp på en mest mulig forbrukervennlige måte, blant annet gjennom at forbrukere får lett forståelig informasjon om blant annet holdbarhet og reparerbarhet i butikk, og at ytterligere informasjon er tilgjengelig på norsk. Forbrukere må også lett finne ut hvordan de kan klage på produkter som ikke oppfyller kravene.
- Forbrukerrådet er opptatt av at programvareoppdateringer ikke forringer produktets ytelse. Enkelte av de aktuelle forordningene åpner for dette, så lenge forbrukeren har gitt sitt uttrykkelige samtykke. Forbrukerrådet mener at et reelt samtykke forutsetter at forbrukeren i forkant av oppdateringen har fått klar og forståelig informasjon om hvilken påvirkning den konkrete oppdateringen vil ha for produktets ytelse.
- Forbrukerrådet mener at forskriften i seg selv ikke vil sikre en mer omfattende sirkulær økonomi, og mener at dette må følges opp gjennom blant annet skatte- og avgiftspolitik og andre politiske tiltak som blant annet fremmer reparasjon, bruktkjøp, leie og god materialgjenvinning. Når det stilles krav til lenger holdbarhet bør det også vurderes å øke reklamasjonstiden.

Forbrukerrådets overordnede tilbakemeldinger

Forbrukerrådet er i hovedsak positive til endringene som er foreslått i forskriften. Etter vårt syn vil dette bidra til å styrke forbrukernes rettigheter generelt og gjøre det enklere å ta gode miljøvennlige valg, for alle forbrukere, uavhengig av sosial status, miljøengasjement og inntekt.

De fleste av de forordningene som foreslås inntatt er direkte forbrukerrelevante, og det er disse vi primært uttaler oss om.

At det stilles strengere krav til holdbarhet og levetid, inkludert krav til programvareoppdateringer for produkter der dette er relevant, vil gjøre at produktene som kommer på markedet får lenger holdbarhet og dermed bruksverdi for forbrukerne. Kravene om at produkter i større grad skal kunne samhandle eller fungere med andre produkter vil kunne redusere behovet for stadig nye innkjøp. Eksempler på hvordan dette vil være gunstig for forbrukere er blant annet at én enkelt lader kan brukes til stadig flere produkter, og at man dermed ikke trenger en lader per produkt.

Vi viser også til 2.1.2 i høringsdokumentet som sier: «Produsenter, deres representanter og importører plikter også å gjøre visse opplysninger tilgjengelige vederlagsfritt for tredjeparter som arbeider med vedlikehold, reparasjon, ombruk, gjenvinning og oppgradering. Dette er opplysninger om innhold (vekt i gram) av bestemte kritiske råmaterialer (kobolt og neodymium) og hvordan man ved demontering kan få tilgang til bestemte komponenter, hvilke festeteknikker som er benyttet og hvilke verktøy som trengs til demonteringen.» Dette vil styrke forbrukeres faktiske muligheter til å få produktene reparert hos den reparatøren de foretrekker, og også kunne gjøre bruktkjøp enklere og tryggere.

Vi anser at forslaget vil bidra til å fremme flere av FNs forbrukerrettigheter, blant annet

- (i) fremme bærekraftige forbruksmønstre
- (d) fremme og beskytte forbrukernes økonomiske interesser; som blant annet vektlegger tilgang på reservedeler og støttetjenester
- (e) tilgang for forbrukerne til tilstrekkelig informasjon for at de skal kunne ta informerte valg i henhold til individuelle ønsker og behov;

På sikt mener vi at en oppdatert forskrift som sikrer bedre miljøinformasjon også vil øke kunnskapsnivået blant forbrukere om dette, og dermed også denne rettigheten.

- (f) forbrukerutdanning, inkludert utdanning om de miljømessige, sosiale og økonomiske konsekvensene av forbrukernes valg

Sett i lys av at omfanget av økodesignforskriften utvides betraktelig, mener Forbrukerrådet at det er fornuftig at også Miljødirektoratet får kontroll- og tilsynsmyndighet etter økodesignforskriften. Vi merker oss at det ikke er klarlagt en tydelig ansvarsfordeling mellom NVE og Miljødirektoratet, og er bekymret for at det kan innebære at dette ansvaret ikke blir fulgt opp på alle felt av forskriftens virkeområde. Forbrukerrådet mener at det er svært viktig at dette regelverket håndheves og oppfordrer til at man fra start får på plass en tydelig ansvars- og oppgavefordeling mellom de to tilsynsmyndighetene.

Forskriften bør bidra til å løse forbrukerutfordringer

Forbrukerrådet mener at forbrukere spiller en viktig rolle i omstillingen til en mer sirkulær økonomi og i det grønne skiftet. Vi har merket oss at forbrukere ikke er nevnt i selve forskriften, og håper at det ikke reflekterer et syn på forbrukernes rolle og betydning i det forskriften skal følge opp.

Vi har merket oss noen områder der vi er opptatt av at man sikrer at oppfølging av forskriften gjøres på en forbrukervennlig måte.

Lett tilgjengelig informasjon for forbruker

Som det står i høringsdokumentet: «I henhold til økodesignregelverket er også dokumentasjons- og informasjonskrav et økodesignaspekt. Både økodesigndirektivet, økodesignforordningen og verdikjederegelverkene hjemler krav til dokumentasjon, tilgjengeliggjøring av dokumentasjon og informasjon ut til markedene. Det stilles også krav til at informasjonen skal være lett tilgjengelig for alle aktører og i stor grad digitalisert.»

Dette er presisert som: «Ressurs- og informasjonskravene omfatter f.eks. tilgang til reservedeler, profesjonelle reparatørers tilgang til reparasjons- og vedlikeholdsinformasjon, mulighet for demontering av produktet på en minst mulig ødeleggende måte og med bruk av vanlig verktøy og informasjon om minimum varighet på garantien.»

Forbrukerrådet støtter at informasjon skal være tilgjengelig digitalt, men vil også minne om at det er relativt mange forbrukere som har utfordringer med å skaffe informasjon digitalt. Det må finnes alternativer også for disse forbrukerne. Vår rapport *Utenforskap i forbrukermarknadene*¹ fra 2022 viste at

¹ [forbrukerradet-utanforskap-i-forbrukermarknadene-no.pdf](#)

mange forbrukere hadde store utfordringer med, eller ikke klarte, å kjøpe varer og tjenester digitalt. Selv om flertallet klarer dette fint, viste rapporten at det er «... store mindretal – frå 10 til 25 prosent av forbrukarane i kvar av delmarknadene – som gjev opp at dei har hatt problem med å bestille eller betale det siste året, eller at dei slett ikkje har fått bestilt og betalt.» Dette viser at det er en høy andel forbrukere som har problemer med digitale løsninger, og at det er nødvendig å sikre at også disse har tilgang på nødvendig informasjon.

Forbrukerrådet vil minne om at det at informasjonen finnes ikke er det samme som at den er lett tilgjengelig for forbrukere. Det er viktig at informasjonen er lett tilgjengelig i kjøpsøyeblikket og at den er lett å forstå. Det bør derfor stilles krav til at informasjonen bør være tilgjengelig på norsk og at ordlyd og illustrasjoner skal være lett forståelig for forbrukere uten fagkunnskap om området.

Ifølge en undersøkelse fra Postnord har 36 prosent av de som har handlet på nett de siste tre måneder kjøpt produkter fra Temu². Produkter derfra og fra tilsvarende nettbutikker er ofte svært billige, men det reflekteres også i kvaliteten³. Lett forståelig og tilgjengelig informasjon om produktenes holdbarhet og miljøegenskaper kan bidra til at det blir enklere for forbrukere å skille mellom produkter som oppfyller kvalitetskravene som settes som del av økodesignforskriften og produkter som mangler disse. Det kan også bidra til å gi norske butikker et konkurransefortrinn sett opp mot internasjonale nettbutikker som selger produkter med få eller ingen kvalitetskrav.

Programvareoppdateringer og samtykke

Forbrukerrådet viser til at det legges inn krav om samtykke ved programvareoppdateringer som kan gå utover produktets funksjonalitet. Som det står i 1.4: «Der det er aktuelt, er det også en bestemmelse om at produktets egenskaper ikke må forringes som følge av senere programvareoppdateringer, uten at sluttbrukeren på forhånd har gitt sitt uttrykkelige samtykke».

Forbrukerrådet er i positive til dette. Vi har erfaringer fra en tilsvarende problemstilling for biler: En rekke Tesla-eiere fikk redusert ladeytelser (effektivitet) gjennom en softwareoppdatering uten at det ble synliggjort for eierne at dette ville bli resultatet av å oppdatere bilen. Det var heller ikke

² [Temu på topp i Norge: - Handler et par ganger i uka - E24](#)

³ [Tek tester Temu: - Fy f*** - Test - Tek.no](#)

presentert noe alternativ til å godta den aktuelle oppdateringen, for eksempel et valg mellom to versjoner.

Dette viser i mange sammenhenger at sluttbrukerne ikke har noe valg når det kommer til oppdateringer: Ønsker de ikke å oppdatere fordi oppdateringen har enkelte ulemper, mister de samtidig alle sikkerhets-, funksjonalitet- og vedlikeholdstiltakene som ellers følger med slike oppdateringer. Dette fordi oppdateringer per i dag inkluderer alle tidligere oppdateringer uten adgang til å velge bort enkelte.

Forbrukerrådet mener at det må stilles krav til når og hvordan forbrukers uttrykkelige samtykke gis, samt hvilken informasjon som skal være gitt i forkant. Et informert samtykke må gis direkte i forkant av en aktuell oppdatering. Ved innhenting av slikt samtykke må forbruker få relevant informasjon om hva oppdateringen innebærer og hvordan produktet forringes. Det må ikke brukes manipulerende design som i praksis gjør det vanskeligere å si nei. Eksempler på manipulerende design er bruk av farger, advarsler for forhåndsinnstillinger, eller krav om ekstra bekreftelse og advarsler hvis man sier nei. Det må også kunne være mulig å prøve oppdateringer og gå tilbake til tidligere programvare hvis man ikke er fornøyd.

Forbrukerrådet mener at man ikke kan regne godkjenning av omfattende vilkår ved kjøp eller beskjed om endrede vilkår som et uttrykkelig samtykke til en slik endring. Hvis godkjenning etter de produktspesifikke forordningene tolkes som at det vil være tilstrekkelig, vil det kunne det gjøre det mer krevende å være forbruker

Manglende klagemulighet

Forbrukerrådet har merket seg at det ikke er nevnt hvor og hvordan forbrukere kan klage på produkter som i praksis ikke oppfyller kravene i de ulike produktspesifikke forordningene. Henvisning til hvordan man skal kunne klage bør tas inn i forskriften. Der klagemulighet er regulert i andre forskrifter og lover, bør en henvisning til disse tas inn i forskriften. Dette sikrer sammenheng i regelverket for øvrig. Det vises her til forordning (EU) 2019/1020 (markedstilsynsforordningen) artikkel 11 nr. 3 bokstav e, samt nr. 7 bokstav a, samt miljøinformasjonsloven som gir allmennheten krav på blant annet informasjon om produkters egenskaper og innhold.

Forbrukerrådet mener det er viktig at norske myndigheter sikrer at det i forskrift gis adgang og plikt for tilsynsmyndigheter å legge til rette for tips og klager fra forbrukere.

Hva vil økte priser bety for sårbare forbrukere?

Forbrukerrådet mener at krav om mer holdbare og reparerbare produkter på sikt kan bidra til at forbrukere kan spare både penger og miljø gjennom redusert behov for å stadig kjøpe nye ting. Dette er svært positivt. Samtidig er vi bekymret for at økte priser som følge av de nye kravene vil ha negative konsekvenser for økonomisk sårbare forbrukere. Dette kan potensielt kompenseres gjennom å øke tilgangen på reparasjon og bruktkjøp.

Forskriften vil i seg selv ikke gi stor miljøeffekt

Forbrukerrådet mener at myndighetene parallelt med innføringen av forskriften og nye forordninger bør gjøre tiltak for å styrke de sirkulære næringene, med særlig fokus på reparasjon og brukthandel. Dette vil være nødvendige tiltak for å få den ønskede miljøeffekten av den oppdaterte forskriften.

Enklere og billigere reparasjon og flerbruk i hele landet

Forbrukerrådet vil påpeke at det ikke er tilstrekkelig med krav til at produkter kan repareres hvis forbrukere ikke har enkel tilgang på reparasjoner. Forbrukerrådet mener at flere tiltak vil være nødvendig, herunder en forbedret brukthandelslov. Forbrukerrådet støtter at loven endres fra 1. juli slik at det blir enklere å omsette blant annet brukt elektronikk, sportsartikler, møbler og klær.

Det er viktig å sikre god tilgang på reparasjon og brukthandel i hele landet, slik at dette blir et reelt tilbud for alle forbrukere.

Det bør også gjøres endringer i skatte- og avgiftssystemene som gjør det mer lønnsomt for forbruker å reparere eller kjøpe brukt.

Høyere kvalitet på produkter vil også gjøre leie av produkter til et tryggere alternativ både for næringsdrivende og forbrukere. Det vil kunne legge til rette for at leie i større grad blir et alternativ til eie av produkter.

Forbrukernes rolle i avfallshåndtering

Oppdatert økodesignforskrift vil bidra til lenger holdbarhet på nye ting som forbrukere skaffer seg. Samtidig stilles det krav om en viss andel materialgjenvunnet råvare. Dette krever tilgang på disse råvarene. Her kommer forbrukernes rolle i avfallshåndteringen inn.

Et flertall av forbrukere velger å oppbevare gamle mobiltelefoner, nettbrett og pc-er hjemme, selv om produktet ikke lenger er i bruk. I underkant av hver femte forbruker leverer disse til gjenvinning og omtrent 1 av 10 selger eller gir disse bort⁴. I en undersøkelse anslås det at 10 millioner gamle mobiltelefoner og 1 million nettbrett ligger ubrukt hjemme hos forbrukere i Norge⁵. Mobiltelefoner og datamaskiner er eksempler på produkter som har relativt høyt innhold av kritiske råvarer slik som kobber, nikkel, kobolt og litium.

Forbrukerrådet mener at tallene over viser at dagens ordninger for å sikre gjenbruk og gjenvinning ikke fungerer tilstrekkelig. Myndighetene bør derfor innføre tiltak som gjør det enklere, tryggere og eller mer lønnsomt for forbrukere å sikre gjenbruk eller gjenvinning av slike produkter. Eksempler på slike tiltak er å gjøre brukthandel enklere. For ødelagte produkter bør man vurdere å gi forbrukere noe økonomisk kompensasjon, for eksempel at man får tilbake den iboende verdien for kritiske råmaterialer ved innlevering.

Norge kan gjøre mer

Oppdatert lov og forskrift bør ikke stå i motsetning til at Norge også på noen felt kan gå lenger enn regelverket fra EU. Regjeringen henviser til Frankrike i Prop 69 om Lov om bærekraftige produkter og verdikjeder (bærekraftige produkter-loven). Her viser de blant annet til at Frankrike har innført lover som sikrer rett til reparasjon, forebygger avfall og fremmer sirkulær økonomi. Det er ingen grunn til at også ikke Norge kan gjøre mer enn det som følger av EU-regelverket.

Forbrukerrådet mener at Norge bør se på tiltak som understøtter eller utfyller lovverket som innføres med Økodesigndirektivet og medfølgende forordninger.

På noen felt er Norge allerede foran EU, for eksempel er det fem års reklamasjonstid for en rekke varer som er ment å vare lenger enn tre til fire år. Det bør vurderes om reklamasjonstid for enkelte produktgrupper bør økes parallelt med innføringen av krav om lenger holdbarhetstid på produktene. Det bør utredes hvordan en nedre grense for reklamasjonsfrist kan kombineres med en «levetids»-tilnærming. En mulig tilnærming er at minimum levetid per produktkategori etableres gjennom produktlovgivning (f.eks. økodesign), og dette blir grunnlaget til produktspesifikk reklamasjonstid. Produsenter pålegges å informere om levetiden på produkter, for å sikre at informasjon er

⁴ [Seks av ti oppbevarer gamle mobiltelefoner hjemme – SSB](#)

⁵ [Det kan ligge 10 millioner gamle mobiler rundt omkring i norske hjem – NRK Rogaland – Lokale nyheter, TV og radio](#)

tilgjengelig i kjøpsøyeblikket. Det bør være mulig for produsenter å garantere lengre levetid.

Noen virksomheter har nå startet med å gi to års garanti på reparasjoner på for eksempel hvitevarer⁶. Dette arbeidet bør det følges med på, og kan vurderes også for enkelte andre produktgrupper.

Oslo, den 28. juni 2024

Vennlig hilsen

Forbrukerrådet

Inger Lise Blyverket (s.)

Direktør

Elin Volder Rutle (s.)

Seniorrådgiver

⁶ [Verksteder vil gi to års garanti på reparasjon av elektronikk \(klimaoslo.no\)](https://www.klimaoslo.no/verksteder-vil-gi-to-ars-garanti-pa-reparasjon-av-elektronikk)